

Geopolitika

Státy a národy

Subjekty mezinárodního práva

- Kdo vlastně může „legálně“ vystupovat v mezinárodních vztazích?
- subjekty mezinárodního práva nejsou definovány žádnou mezinárodní smlouvou
- za **formální subjekty** se považují ty jednotky, které mají v mezinárodním právu způsobilost k právům a povinnostem
- Vedle nich existují i **neformální** (bez právní způsobilosti, ale se schopností ovlivňovat)

Hlavní subjekty mezinárodního práva

- **Státy** (tj. „původní“ subjekty)
- **Mezinárodní organizace** (tj. „odvozené“, jejich právní subjektivita je dána tím, že na ně státy přenesly část svých pravomocí v mezinárodním právu)

Další formální subjekty mezinárodního práva

- ***povstalci proti vládní moci*** (pokud jim státy přiznaly statut válčící strany)
- ***Národně osvobozenecká hnutí*** (v závislých a koloniálních územích)
- ***Mezinárodní výbor Červeného kříže***
- ***jednotlivci***
- v minulosti mezinárodní města, rytířské řády apod.

Pouze neformálně ...

- ...nadmárodní korporace
- jejich faktický vliv však může být značný

Celkem subjektů

- Státy – cca 200
- Organizace – cca 500
- Stát
 - slovo **stát** má základ v latinském **status** (stav, ústava, řád)
 - v dnešním smyslu se začalo slovo status používat v období italských městských států
 - do odborné terminologie ji zavedl Machiavelli v díle **Vladař**
 - **Definice: Stát je institucionalizovaná forma společenského života na určitém území, která působí na společenské vztahy prostřednictvím všeobecně závazných pravidel chování, za kterými stojí jeho mocenská autorita.**

Označení státu

- K odlišení/ identifikaci států slouží řada symbolů: hlava státu (osoba, která „zastupuje stát navenek“)
 - název státu
 - vlajka
 - znak
 - hymna
 - ...
- Tyto symboly neslouží jen k odlišení států navzájem, ale také k upevnění (případně možnosti vyjádření) sounáležitosti obyvatelstva s jinak poměrně abstraktní institucí

Stát musí mít...

- Území

Stát musí mít...

- Obyvatelstvo

Stát musí mít...

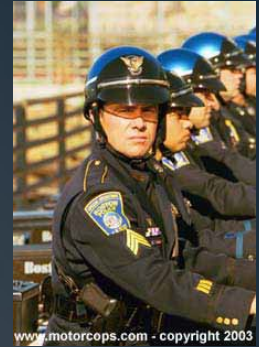
- Státní moc

**Zákonodámá složka
(parlament,
legislativa)**

**Výkonná složka
(vláda, prezident)**

**Soudní složka
(soudy)**

Státní moc

- síla, která je schopna zabezpečit (třeba i donucovacími prostředky) formování, upevnění a ochranu soustavy společenských vztahů ve státě tj. „určuje pravidla“ podle kterých se společnost řídí a zajišťuje –vynucuje jejich plnění, jako jediná má právo na legitimní použití násilí
- Platí při tom ***princip teritoriality*** – státní moci podléhají všechny osoby nalézající se na území státu (bez ohledu na občanství)

Stát musí mít...

- Suverenita
- ...nezávislost státní moci na jakékoliv jiné moci uvnitř nebo vně státu
- **VNĚJŠÍ SUVERENITA** je nezávislost státní moci na státní moci jiného státu +
- **VNITŘNÍ SUVERENITA** je nezávislost státní moci na jakékoliv jiné politické nebo mocenské skupině nebo osobě uvnitř státu

- Nutné je:
- Mezinárodní uznání státu jako „subjektu mezinárodního práva“
- Protože ...jen na jeho základě se může stát účastnit rovnoprávně mezinárodních vztahů

Počet nezávislých států?

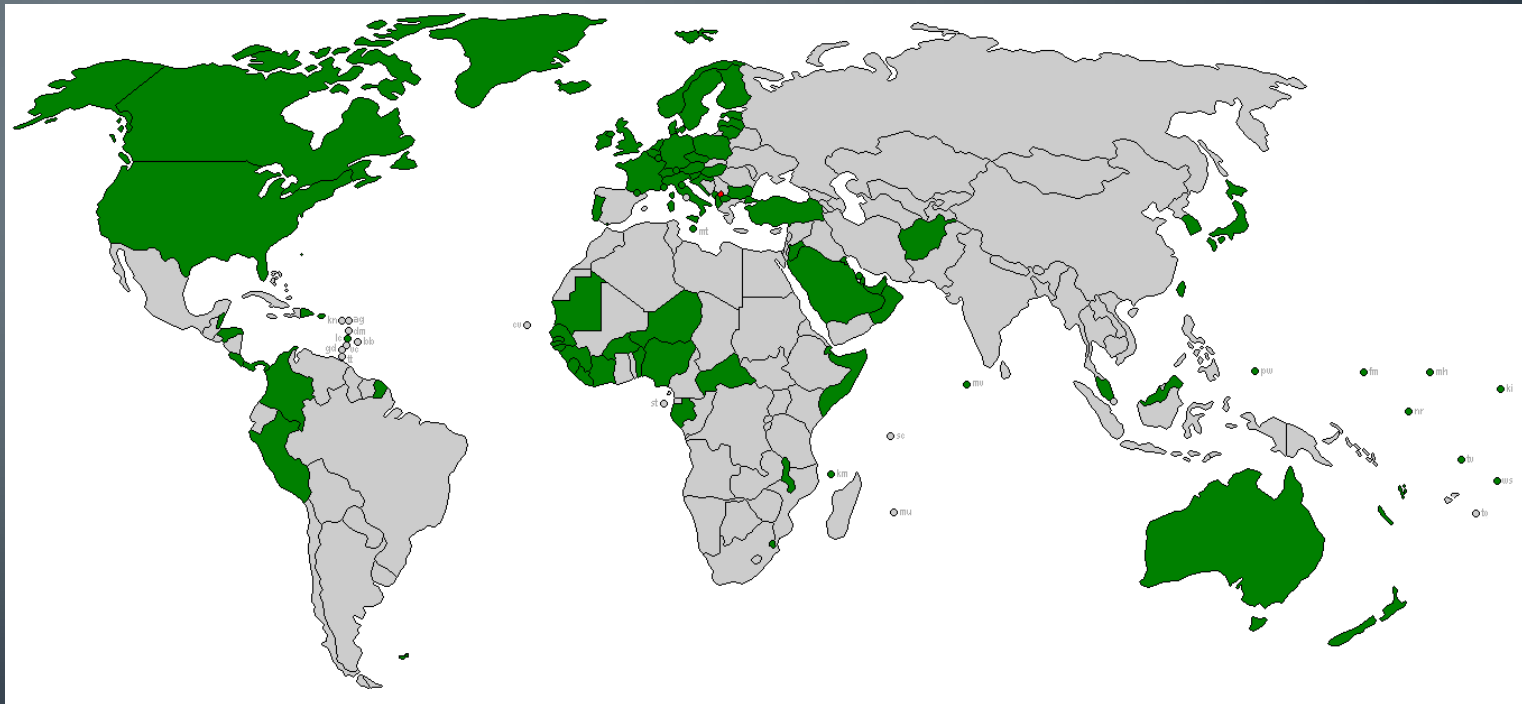
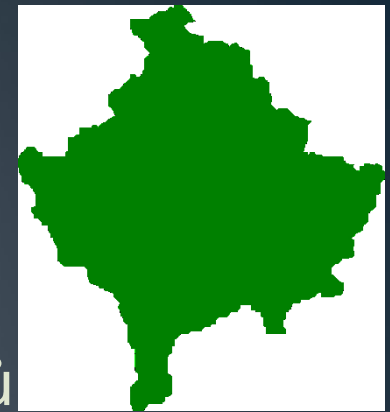
- Všeobecné uznání mají všichni členové **OSN** – těch je v současnosti 193
- Neznamená to ale, že každý člen uznává všechny ostatní – např. 33 většinou arabských zemí neuznává Izrael
- dále je téměř všeobecně uznáván **Vatikán**
- u řady dalších území to tak jasné není (existují *de facto*, ale ne *de iure*, nebo naopak, nebo není postoj mezinárodního společenství jednoznačný)

Státy, které uznává jen část mezinárodního společenství

- důvodem je zpravidla nedořešený vztah k původnímu suverénovi
- Původní suverén odmítá jejich odtržení, „uznávající“ část mezinárodního společenství považuje jeho důvody za právně irelevantní
- může jít o území, která jinak efektivně fungují jako nezávislé státy ...v současnosti **Kosovo** a do jisté míry **Taiwan**
- ...ale i o vlády, které část mezinárodního společenství uznává jako nezávislé, přestože efektivně nekontrolují žádné území např. **Západní Sahara, Palestina**
- Hlavní problém: státy, které Kosovo a Taiwan neuznávají, blokují jejich vstup do mezinárodních organizací, což s sebou nese řadu „praktických“ potíží

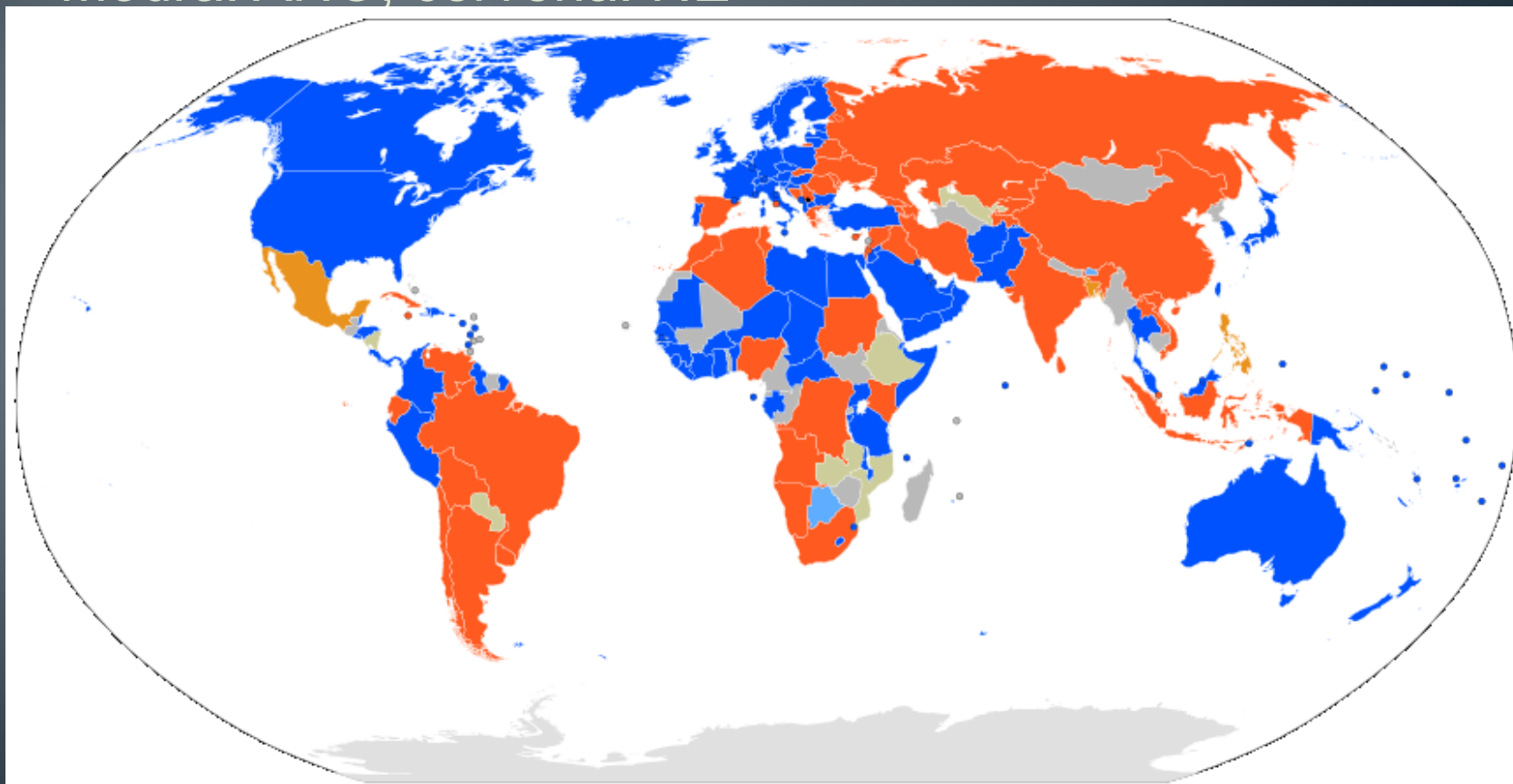
Kosovo

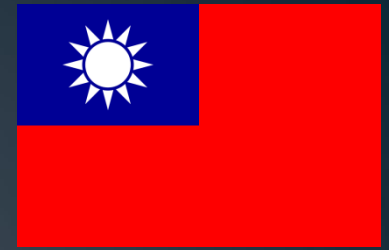
- Srbsko považuje Kosovo za svou součást
- k 4/2014 uznává Kosovo 108 členských států
(2011 – 88 – 44%)

Státy podle vztahu ke Kosovu

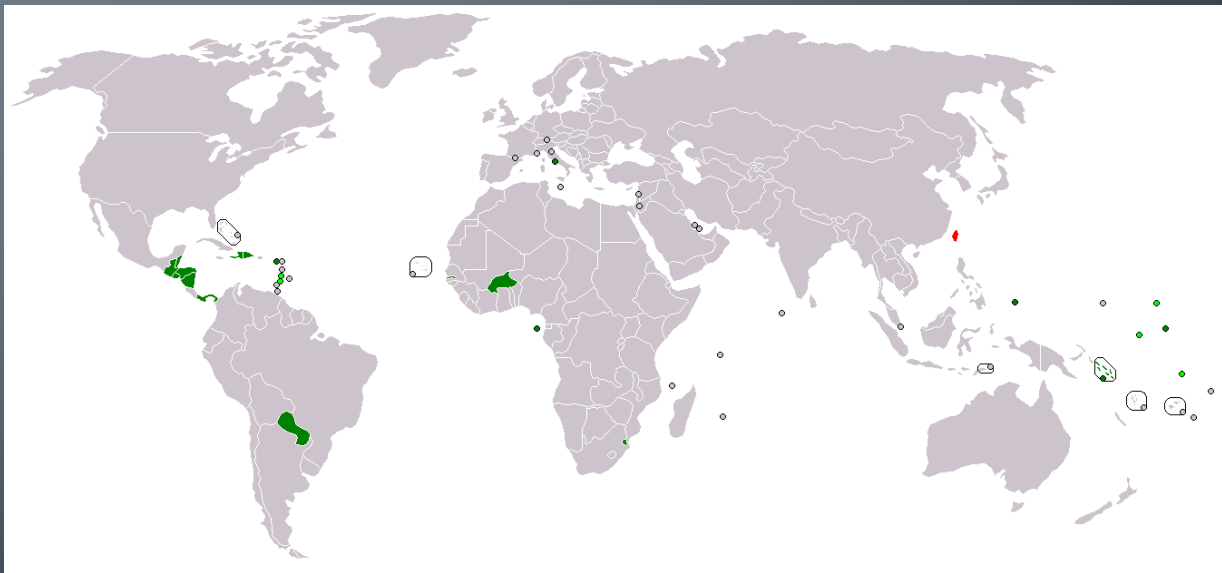
- Modrá: ANO, červená: NE

Taiwan

- Vláda na Taiwanu se považuje za legitimní vládu celé Číny, oficiálně se označuje jako **Čínská republika**
- Uznává 23 států, ostatní uznávají za legitimní vládu celé Číny vládu v Pekingu (ta oficiálně označuje zemi názvem **Čínská lidová republika**)

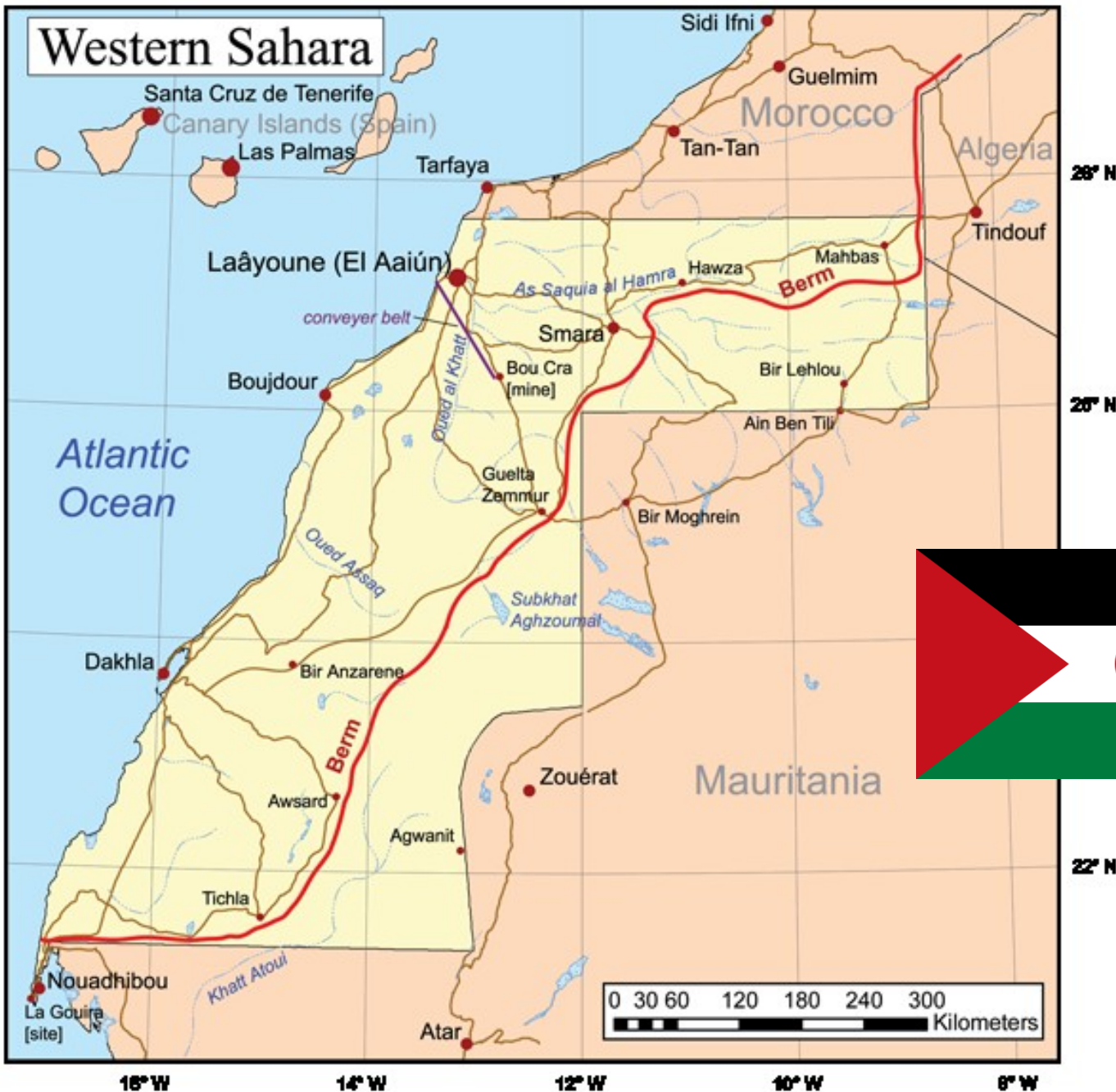

Západní Sahara / Saharská arabská demokratická republika (SADR)

- většinu území kontroluje Maroko, které je celé považuje za nedílnou součást svého státu; v exilu působí vláda SADR, usilující o nezávislost
- Cca 500 tis. ob.
- ZS podporuje Alžírsko, Maroko podporuje USA, Mauritánii (SA+Kuvajt) + Africká unie, OSN...
- 82 členů OSN uznává právo Západní Sahary na sebeurčení, z nich: Většina uznává i SADR
- 29 neuznává exilovou vládu SADR za legitimního reprezentanta území
- 44 zemí podporuje marocké nároky na území (mj. Rusko a USA)

Western Sahara

Palestina

- Poprvé byla nezávislost Palestiny deklarována 1. 10. 1948 v Ghaze (tzv. „celopalestinskou“ vládu vedl jeruzalémský muftí)
- Tuto vládu uznalo jen 6 států (Egypt, Sýrie, Libanon, Irák, Saúdská Arábie a Jemen), ostatní arabské státy (zejména Jordánsko) a všechny nearabské státy ale ne
- Reálnou moc neměla vláda ani v Ghaze, kterou obsadil Egypt
- V roce 1959 Egyptané „celopalestinskou“ vládu rozpustili a poskytli obyvatelům Ghazy egyptské občanství
- Roku 1964 založena Organizace pro osvobození Palestiny (cíl: vytvoření Palestinského státu na celém území bývalého mandátu, tj. včetně celého Izraele)
- Ta následně uznána za národně osvobozené hnutí

- **Palestinský stát** byl vyhlášen v Alžíru 15. 11. 1988 Palestinskou národní radou (řídící orgán Organizace pro osvobození Palestiny) teoreticky na části bývalého britského mandátu v Palestině vně mezinárodně uznaných hranic Státu Izrael
- nezávislost tohoto útvaru byla postupně uznána 127 státy světa (září 2011, 66 % členů OSN), přestože nikdy neuplatňoval suverenitu na žádném území

<MAPCARDS123@gmail.com>
PLAS QUAKER.ORG

- správu na deklarovaném území Státu Palestina vykonávají:
 - tzv. **Palestinská autonomie (Palestinská národní správa)**
 - de jure v pásnu Ghazy a de jure I de facto v palestinských městech Západního břehu
 - S výjimkou bezpečnostních otázek i v Araby osídlených venkovských oblastech Západního břehu
 - Hnutí **Hammás**
 - de facto v pásnu Ghazy
 - **Izrael**
 - Úplně v oblasti Východního Jeruzaléma (Izrael toto území anektoval, z hlediska mezinárodního společenství se ale jedná o okupované území)
 - Úplně v židovských osadách, údolí Jordánu a na důležitých komunikacích Západního břehu (Izrael tato území okupuje)
- Poznámka: **Palestinská autonomie (Palestinská národní správa)** není vládou Palestinského státu vyhlášeného v roce 1988 a nepovažuje se ani za nezávislý stát

Uznání nejsou zdaleka všichni...

- *Efektivně existující státy, kterým ale chybí mezinárodní uznání, případně je uznává jen několik nezávislých států*
- důvodem je zpravidla nesouhlas původního suveréna
 - Původní suverén je neuznává, mezinárodní společenství považuje jeho důvody za právně relevantní
 - Původní suverén se snaží obnovit suverenitu pouze prostředky
- V současnosti hlavně:
 - Somaliland (neuznávání kdo) – S
 - Severní Kypr (uznává

- *Povstalecké státy*

- fakticky nezávislé, od předchozí kategorie se liší tím, že:
 - jsou s původním suverénem ve faktickém válečném stavu, nebo
 - existuje oprávněná obava, že se původní suverén pokusí svoji kontrolu území obnovit násilně

- Jižní Osetie (uznává Rusko + Hamás, Podněstří, Náhorní Karabach...) – de jure součást Gruzie

- Abcházie (viz Osetie) - de jure součást Gruzie

- Podněstří (neuznává nikdo) – de jure Moldávie

Uznání nejsou zdaleka všichni...

- Propagandistické politické jednotky
 - Chálistán
- Autonomní fakticky nezávislé jednotky
 - Bougainville
- jednotky proklamované z recesistický
nebo komerčních pohnutek
 - Valašské království

Národy

- Západní pojetí
 - Společné historické území
 - Společná právně-politická organizace
 - Společná občanská kultura a ideologie
 - pojmy ***národ*** a ***lid*** v podstatě splývají
- Východní pojetí
 - společný pokrevní původ
 - společný jazyk a tradice
 - pojmy ***národ*** a ***lid*** nejsou synonyma

Národní suverenita

- Je základem **práva národů na sebeurčení**
- Dává každému národu, který si dosud nevytvořil vlastní stát, právo samostatně si určit své státoprávní postavení (tj. právo vytvořit vlastní nezávislý stát, nebo se spojit s jinými národy do společného státu)
- Toto právo obecně nemají národnostní menšiny
- V praxi je problematické právo národů na sebeurčení realizovat
- Idea práva národa na sebeurčení jako „přirozeného“ práva byla poprvé deklarována během vzniku USA a nejsilnější byla po 1. světové válce (vznik Československa)
- Právo později vtěleno do Charty OSN

Rozdíly mezi národy...ekonomika, hodnoty...

- Výzkumy „hodnotových systémů“ prováděl Geert Hofstede (pro IBM), podle něj jsou „měřitelné“ rozdíly v těchto okruzích:
 - **Mocenský odstup** (*power distance* – míra, s jakou se akceptuje, že moc je rozdělena nerovnoměrně), + Malajsie, Francie, - Rakousko, Dánsko
 - **Vyhýbání se nejistotě** (*uncertainty avoidance* – rozsah, v němž se příslušníci kultury cítí ohroženi neznámými situacemi), +Řecko, Portugalsko, Japonsko, -Singapur, Dánsko, Británie

- **Individualismus – kolektivismus** (*individualism – collectivism* – rozsah závislosti jednotlivce na kolektivu), ind.: USA, Británie, Kanady, kol.: Guatemala, Ekvádor, Indonésie, Pákistán
- **maskulinita – feminita** (*masculinity-femininity* – zastoupení a vliv „mužského prvku“ v hodnotách společnosti, míra oddělení genderový chrolí), mas.: Japonsko, Rakousko, Itálie, Mexiko, fem.: Švédsko, Norsko, Dánsko, Nizozemsko, Finsko
- **Dlouhodobá–krátkodobá orientace** (míra vytrvalosti a ochoty podřizovat se ve prospěch dlouhodobých cílů), dlouh.: Čína, Japonsko, Hongkong, Jižní Korea, krátk.: Pákistán, Nigérie, Kanada, USA

Kolonialismus

- Postupně byly zakládány 4 rozdílné typy kolonií:
 - Osídlenecké kolonie
 - založeny na přistěhovalcích z Evropy, kteří tvořili naprostou většinu obyvatelstva, např. Kanada
 - Okupační kolonie
 - Evropané je pouze politicky ovládli, ale do kolonií se masově nestěhovali a neměnili původně etnickou strukturu, např. Nigérie
 - Smíšené kolonie
 - obdoba osídleneckých kolonií, přistěhovalé obyvatelstvo se ale smísilo s domorodci, např. Mexiko
 - Plantážní kolonie
 - určeny k produkci tropických plodin, Evropané se do nich stěhovali málo, na práci ale byli masově dováženi dělníci z Afriky nebo Asie, např. Haiti
- K diskusi: srovnejte předkoloniální a pokoloniální strukturu obyvatelstva u uvedených příkladů

Typy kolonií

Území	Původní obyvatelstvo	Nynější obyvatelstvo
Kanada	Indiáni vlastní jazyky	běloši angličtina, fr.
Nigérie	černoši vlastní jazyky	černoši vlastní jazyky
Mexiko	Indiáni vlastní jazyky	míšenci španělština
Haiti	Indiáni vlastní jazyky	černoši francouzština

Kolonie podle formy vlastnictví

- Státní kolonie / korunní kolonie (byly majetkem státu)
- Soukromé kolonie (patřily soukromým osobám)
- Chráněná území (míra jejich závislosti na koloniálních mocnostech byla menší, formálně nebyly majetkem nikoho)

Právní formy závislých území

- V současnosti má každé závislé území zcela specifický statut, tradiční členění zahrnuje:
 - (vlastní) kolonie
 - Protektoráty
 - Zámořská území
 - Přidružené státy
 - Kondominia
 - Mandátní/ poručenská území

Závislá území obecně nejsou (i když mají některé společné znaky)...

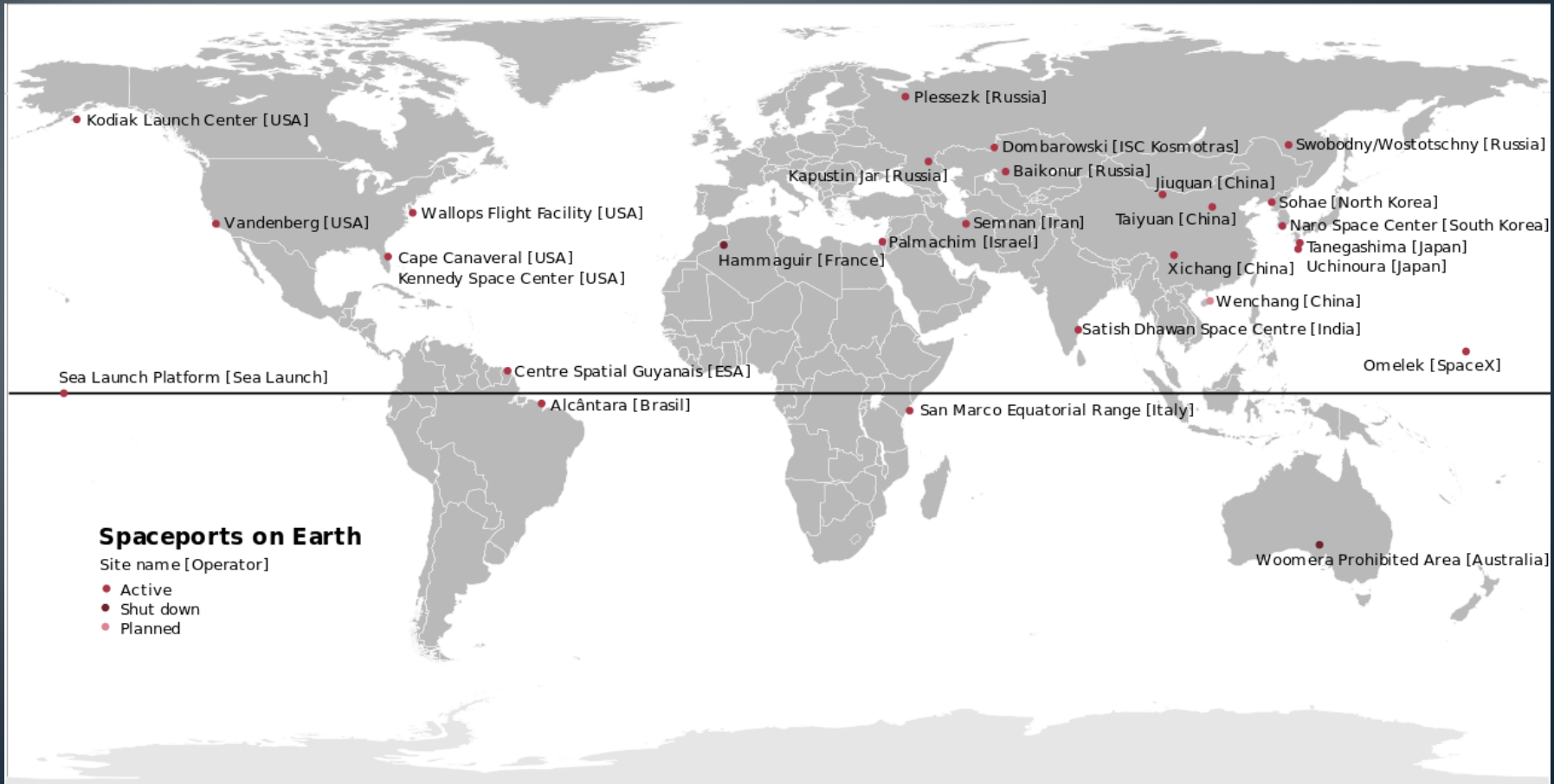
- ...tzv. **speciální entity uznané mezinárodními smlouvami a dohodami**
- Jedná se v podstatě o autonomní území, jejichž autonomní statut je ale zabezpečen mezinárodní smlouvou
 - V současnosti: Ålandy (Finsko)
 - Svalbard (Norsko)
 - Hongkong a Macao (Čína)

Současná závislá území

- Velké rozdíly v počtu obyvatel i rozloze
- S výjimkou Francouzské Guyany ostrovy
- Dohromady pouze 7 milionů obyvatel (z toho 3,6 mil. na Portoriku)
- Přes vžitou představu spíš bohatá území bez snahy osamostatnit se (Kajmanské ostr...

- Hospodářsky se zaměřují na cestovní ruch, finančnictví, jednostranný průmysl, nebo využívají vhodné dopravní polohy.

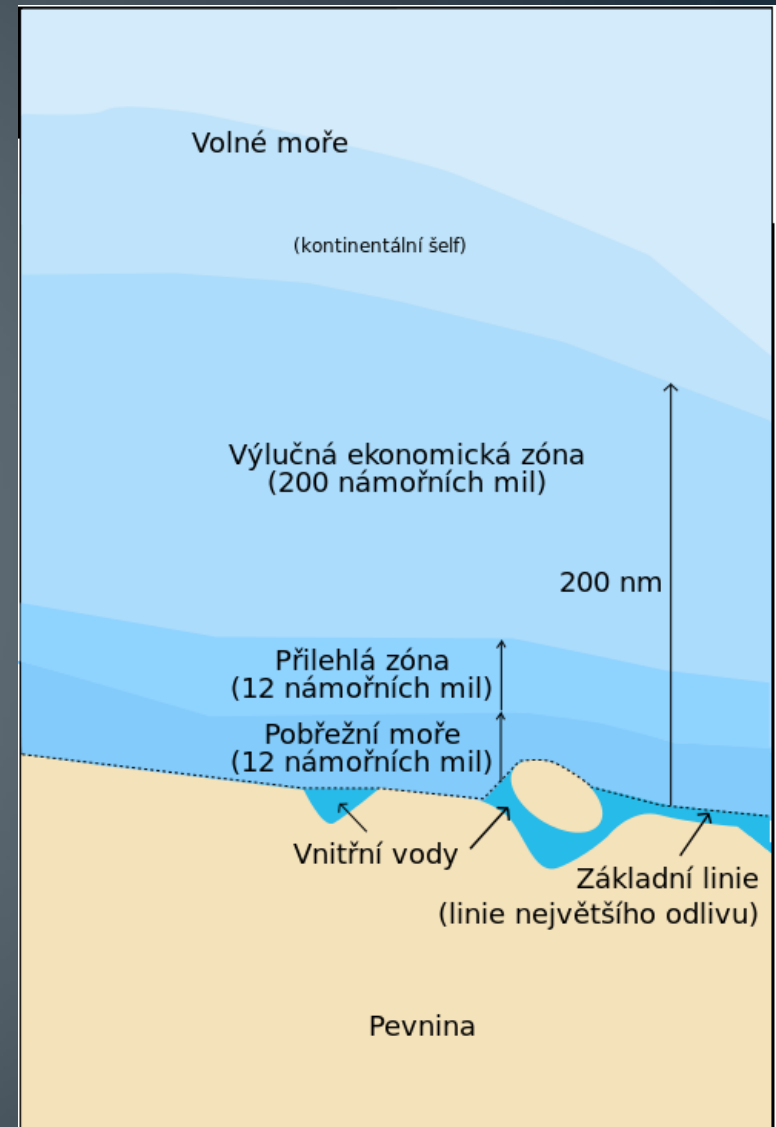

Mezinárodní území

- V současnosti:
 - Antarktida
 - Mezinárodní vody, s omezeními i přilehlé zóny a výlučné ekonomické zóny
 - Kosmický prostor
- Historicky:
 - Tanger (Maroko)

Mezinárodní vody

- Pojem se vztahuje na všechny vodní plochy i zásoby vody vně hranic kteréhokoliv státu
- V užším pojetí jde jen o část oceánu (v angličtině se termíny liší: pro tento případ se používá označení *High Seas* nebo *Mare liberum*)

Mezinárodní vody

- Lodě na volném moři podléhají jurisdikci státu, ve kterém jsou registrovány (pod jehož vlajkou plují)
- V případech potírání pirátství nebo obchodu s otroky může na volném moři zasáhnout kterýkoliv stát (např. akce několika států namířená proti pirátům v Adenském zálivu je právně zcela legitimní)

Mezinárodní řeky

- jde o řeky, které protékají více státy a na základě mezinárodní dohody byly „zmezinárodněny“, tj. jsou přístupné pro obchodní lodě všech států/ všech států, přes které protékají
- Nejdůležitější jsou
 - Dunaj, Kongo, Niger, Odra, Rýn a Senegal

ALGÉRIE

MALI

NIGER

Bassin hydrographique
du Niger

Tombouctou

Gao

Mopti

Niamey

Ségou

Bamako

BURKINA FASO

GUINÉE

Monts de Loma

BÉNIN

NIGERIA

Lokoja

Onitsha

Port Harcourt

CÔTE D'IVOIRE

Golfe de Guinée

Delta du Niger

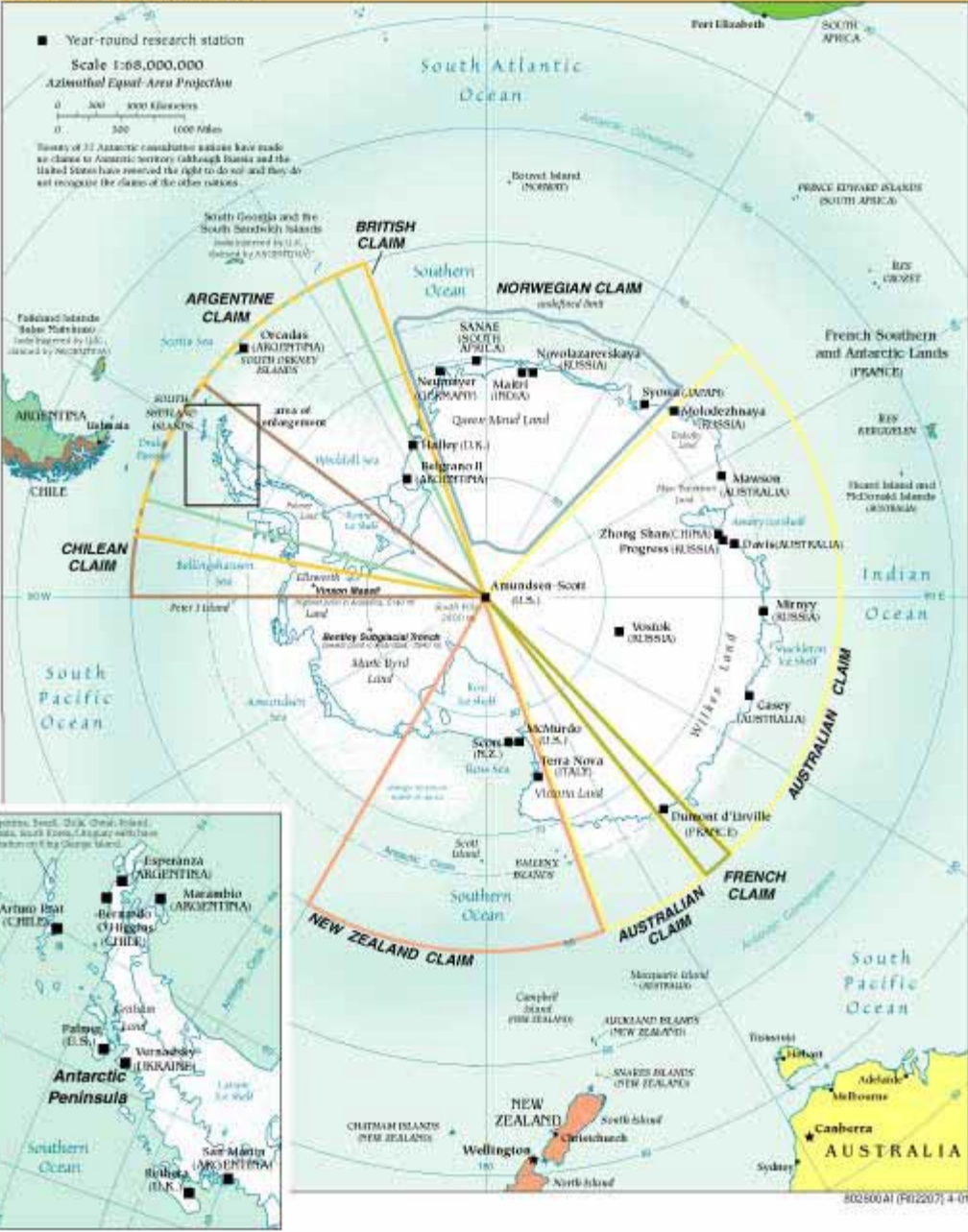
Océan
Atlantique

Antarktida

- Mezinárodní od roku 1961
- tento statut se týká i ostrovů jižně od 60° j. š.
- Úplná svoboda vědeckého výzkumu, omezení hospodářského využití a úplný zákaz vojenského využití
- Tradiční územní nároky jsou po dobu platnosti smlouvy neplatné a nové nesmějí být vznášeny

ANTARCTIC REGION

Za 5 bodů

- Rozsah A4, do 14.10.
- 1/3 – kdo, kde, co, proč
- 1/3 – konflikty
- 1/3 – návrh řešení a mezinárodní důsledky
- Témata:
 - Abcházie
 - Jižní Osetie
 - Doněcká lidová republika
 - Taiwan
 - Severní Kypr
 - Západní Sahara
 - Náhorní Karabach
 - Palestina
 - Podněstří